

KIELI-IDEOLOGIAT MAAHANMUUTTAJIEN SUOMALAISTEN PUOLISOIDEN
ARJESSA JA KIELIVALINNOISSA

S2-tutkielma

Suomi toisena ja vieraana kielenä

-aineopinnot

Oulun yliopisto

21.3.2020

Liisa Väisänen

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen aihe ja tavoitteet	1
1.2 Aineisto	2
1.3 Tutkimuksen lähtökohdat	3
2. KIELIVALINNAT JA IDEOLOGIAT	5
2.1. Kielivalintoihin vaikuttavat tekijät	5
2.1.1. Paikan vaikutus	6
2.1.2. Muiden ihmisten huomiot	8
2.1.3. Muiden ihmisten mahdolliset tai kuvitellut huomiot	8
2.1.4. Omat tunteet	9
2.1.5. Oma toiminta	9
2.1.6. Alaluokkien välisiä yhteyksiä ja taustatekijöitä	10
2.2. Kielivalintojen ilmentämät kieli-ideologiat	12
3. PÄÄTÄNTÖ	16
LÄHTEET	17
LIITTEET	

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuksen aihe ja tavoitteet

Aion tässä s2-opintoihin liittyvässä tutkielmassani tutkia kahden Suomessa asuvan maa-hanmuuttajan suomalaisen puolison kielivalintojen ilmentämiä kieli-ideologioita. Tutkimukseni perustuu videoituun ja litteroituun parikeskusteluaineistoon. Haluan perehtyä siihen, mitä keskustelijat ajattelevat eri kielten käytöstä arjessa Suomessa, sekä siihen, millaisia kieli-ideologioita nämä ajatukset heijastavat. Analysoin vastauksia haastattelukysymykseen ”Mitä osaamiasi kieliä ET käytä jonkun henkilön kanssa tai jossakin tilanteessa? Miksi?”. Hypoteesini on, että vastaukset tähän kysymykseen ja aiheesta heräävä keskustelu ilmentävät kieli-ideologioita. Kieli-ideologioilla tarkoitetaan kielenkäyttäjien kieliin liittämiä uskomuksia, joilla perustellaan tai oikeutetaan käsityksiä kielen rakenteesta tai käytöstä (Silverstein 1979: 193).

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- 1) Mitä osaamiansa kieliä tutkittavat eivät käytä tietyissä tilanteissa?
- 2) Mitkä tekijät vaikuttavat näihin kielivalintoihin?
- 3) Millaisia kieli-ideologioita nämä valinnat ilmentävät?

Ensimmäinen ja toinen tutkimuskysymykseni mukailevat haastateltavilta kysytyjä kysymyksiä. Tutkimuskysymys yksi jäsentelee haastateltavien vastauksia siitä, mitä kieliä he eivät halua käyttää tietyissä tilanteissa, ja tutkimuskysymys kaksi liittyy lisäkysymykseen ”Miksi?” eli haastateltavien kielivalintaperusteluihin. Tutkimuskysymystä kaksi analysoin sisällönanalyysin keinoin luokittelemalla tutkittavien vastauksia ja esimerkkitalanteita.

Vaikka tutkin keskustelijoiden vastauksia arjen kielivalintoihin liittyvään haastattelukysymykseen, kiinnostukseni kohteena on erityisesti kieli-ideologiat. Olen kiinnostunut siitä, mitä kielivalintakeskustelu tuo esiin kielten arvostuksista, mihin myös tutkimuskysymys kolme keskittyy. Onko kielillä arvojärjestyksiä, ja muodostaako niitä ympäröivä yhteiskunta vai jokin muu? Millaisia odotuksia tai oletuksia eri kieliin liittyy, ja mistä

nämä odotukset tulevat? Uskon, että keskustelu arjen kielistä ilmentää myös kieli-ideo-
logioita, sillä puhuessaan kielivalinnoistaan keskustelijat kertovat samalla siitä, miten
ympäristö tai ympäristön oletukset vaikuttavat siihen, mitä kieltä he missäkin tilanteessa
käyttävät tai eivät käytä. Tutkimukseni on erittäin aineistolähtöinen, ja tutkimuskysy-
mykset ovat muotoutuneet rinnakkain analyysin kanssa.

1.2. Aineisto

Tutkimuksessa käyttämäni aineisto kuuluu Oulun yliopiston Kikosa-kokoelmaan ja tutki-
mukseni nivoutuu Oulun yliopiston Kielellinen ja ei-kielellinen vuorovaikutus monikult-
tuurisessa arjessa -hankkeeseen (<https://www oulu.fi/suomenkieli/node/63562>). Ai-
neistona käyttämässäni videossa keskustelee kaksi henkilöä, joista toinen esittää kysy-
myksiä, mutta vastaa niihin samalla myös itse toisen osapuolen kanssa keskustellen. Kes-
kustelijat ovat suomalaisia, joilla on arabiankielinen maahanmuuttajapuoliso. Käytän
tässä tutkielmassa käsitettä arabiankielinen lyhyemmän käsitteen arabi sijaan, sillä ara-
bien etninen ryhmä on monitulkintainen, eikä sille ole vakiintunut tieteellistä määritel-
mää (Pitkänen, Saukkonen & Westinen 2019: 57). Keskustelu on pituudeltaan noin 55
minuuttia, mutta käytän tästä vain pientä, noin 3 minuutin osaa. Koska laadullinen tut-
kimus ei pyri tekemään tilastollisia yleistyksiä, on tärkeää, että tieto kerätään henkilöiltä,
joilla on joko paljon kokemusta tai tietoa tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2009:
85). Myös minun tutkielmassani aineisto on hyvin pieni ja tarkasti rajattu, mutta uskon
sen soveltuvan hyvin tämän laajuiseen tutkielmaan ja käyttämäni metodiin.

Keskustelun osanottajia kutsutaan pseudonyymeillä Anni ja Ulla. Molemmat ovat suo-
mea äidinkielenään puhuvia suomalaisia, joiden perheeseen kuuluu arabiankielinen
puoliso sekä pieni lapsi. Myös lapsista ja puolisoista käytetään pseudonyymejä. Molem-
mat keskustelijat asuvat keskustelun aikaan perheineen Suomessa. Keskustelusta käy
ilmi, että sekä Annilla että Ullalla on kielitieteellistä koulutusta.

1.3. Tutkimuksen lähtökohdat

Käytän tutkielmani aineiston analyysiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoja. Sisällönanalyysia metodina on käyttänyt esimerkiksi Maija Tervola väitöskirjassaan (2019) sekä Kaarina Monosen ja Boglárka Straszerin artikkelissa (2017). Molemmissa tutkimuksissa sisällönanalyysia on käytetty nimenomaan haastatteluaineiston analyysiin: Monosen ja Straszer ikääntyvien monikielisten ihmisten kielellisiä elämäkertoja käsittelevissä haastatteluissa ja Tervola haastatteluissa, joissa käsiteltiin hoitoalan henkilökunnan käsityksiä maahanmuuttajataustaistenlääkärien kielitaidosta. Sisällönanalyysin menetelmän pyrkimyksenä on kuvata tutkittavaa ilmiötä tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sisällönanalyysi keskittyy etsimään tekstin merkityksiä, kun taas esimerkiksi kielitieteissä laajasti käytetty diskurssianalyysi pyrkii selvittämään, miten näitä merkityksiä tekstissä tuotetaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 103.) Huomioni ei kiinnity siis niinkään kielellisiin keinoihin, vaan keskustelijoiden asiantuntijatiedon tiivistämiseen ja luokitteluun. Uskon sisällönanalyysin sopivan hyvin tutkielmassani käsittelemääni aineistoon, jossa monikulttuuristen perheiden jäsenet kertovat omista kokemuksistaan arjen kielivalinnoissa.

Pyrin sisällönanalyysin keinoin pääsemään käsiksi keskustelujen ilmentämiin kieli-ideologioihin. Kieli-ideologioita on käsitelty muun muassa Liisa-Maria Lehto väitöskirjassaan (2018). Kieli-ideologiat ovat kieltä tai kielenkäyttäjiä koskevia tietoisia tai tiedostamattomia asenteita, mielipiteitä, uskomuksia tai teorioita (Lehto 2018: 54). Kieli-ideologioita tutkittaessa tarkastellaan kielikysymysten herättämiä keskusteluja, arvostuksia, luokitteluja, neuvotteluja ja uskomuksia. Kieli-ideologiat ovat vaikutusvaltaisia, sillä ne muokkaavat käsityksiämme ja vaikuttavat siten myös toimintaamme. Kielenkäyttäjät voivat taas toiminnallaan vaikuttaa edelleen vallitseviin näkemyksiin kielestä. Kieli-ideologisia neuvotteluja käydään, kun keskustellaan esimerkiksi siitä, millaiset ovat kielten väliset suhteet, mitä kieliä kouluissa opetetaan ja millainen kielitaito maahanmuuttajalle on riittävä. (Mäntynen, Halonen, Pietikäinen & Solin 2012: 325–326.) Kieli-ideologioita aineistolähtöistä sisällönanalyysia hyödyntäen ovat tutkineet Johanna Vaattovaara ja Salla Poutiainen (2017) artikkelissaan, jossa tutkimuskohteena on ”lässyttävää” puhetapaa käsittelevän verkkouutisen kommenttikeskustelun heijastamat kieli-ideologiat.

Tavoitteenani tutkimuksessa on päästä käsiksi keskustelijoiden kuvaaman toiminnan ja arvostusten ilmentämiin kieli-ideologioihin.

2. KIELIVALINNAT JA IDEOLOGIAT

2.1. Kielivalintoihin vaikuttavat tekijät

Anni ja Ulla keskusteleivat kysymyksestä ”mitä osaamiasi kieliä et käytä jonkin henkilön kanssa tai jossain tilanteessa”. Heidän vastauksensa keskittyvät erityisesti erilaisiin tilanteisiin, ja tarkemmin ottaen ympäristöön, jossa kieliä käytetään. He tekevät huomioita keskusteluista puolisonsa ja lapsensa kanssa, mutta eivät ota tämän kysymyksen yhteydessä puheeksi kahdenkeskisiä tilanteita, vaan tilanteet jossain määrin julkisilla paikoilla, joissa on kuuloetäisyydellä muita ihmisiä.

Aikaisemmin keskustelussa Anni on kertonut sopineensa puolisonsa kanssa kotikielekseen puolison äidinkielen arabian. Suhteen alussa he käyttivät enemmän englantia, ja suomen kieli on ollut heillä käytössä hyvin vähän. Ulla taas kuvailee kielivalintoja puolisonsa kanssa sillisalaatiksi. Suhteen alussa he käyttivät enimmäkseen englantia, nyt ovat siirtyneet enemmän ja enemmän suomeen, mutta käyttävät yhä englantia tärkeissä asioissa, ja lisäksi käytössä on nykyään myös ranska. Puolisonsa äidinkieltä arabiaa Ulla kuvailee heidän puhuvan vain joskus vähän fraasien muodossa. Eniten Ulla haluaisi kotikielekseen suomen, vaikka haluaisi myös oppia lisää arabiaa. Lapsilleen Ulla ja Anni kertovat puhuvansa suomea, lukuun ottamatta yksittäisiä vahingossa toisella kielellä sanottuja sanoja.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi koostuu kolmesta vaiheesta: aineiston redusoinnista eli pelkistämisestä, aineiston klusteroinnista eli ryhmittelystä sekä abstrahoinnista eli teoreettisten käsitteiden luomisesta (Tuomi & Sarajärvi 2009: 108). Ensimmäisessä vaiheessa tiivistin keskustelun vastaukset valitsemaani kysymykseen. Muodostin näistä pelkistettyjä ilmauksia siitä, mitkä tekijät vaikuttavat valintaan kielistä, joita ei haluta käyttää. Keskustelun alkuperäisilmaukset olen rajannut siten, että yhdessä ilmauksessa on yhden henkilön yksi lause tai yhteen kuuluva ajatuskokonaisuus. Yhdestä alkuperäisilmauksesta olen voinut muodostaa useamman pelkistetyn ilmauksen, mikäli puhuja on kertonut tiiviissä ilmauksessa monta asiaan liittyvää seikkaa. Toisessa vaiheessa eli klusteroinnissa ryhmittelin pelkistetyistä ilmauksista alaluokkia. Pelkistetyt ilmaukset

jakautuivat viiteen alaluokkaan: paikan vaikutus, muiden ihmisten huomioiden, muiden ihmisten kuvitellut tai mahdolliset huomioiden, oma toiminta sekä omat tunteet. Lisäksi pelkistetyissä ilmauksissa oli kolme sellaista, jotka eivät selkeästi kuuluneet yhteenkään viidestä alaluokasta. Suuremmassa aineistossa nämä voisivat muodostaa omia alaluokkia, joita näin pienestä aineistosta ei löytynyt. Olen koonnut pelkistetyt ilmaukset ja alaluokat taulukkoon (Liite 1).

Tutkimukseni on vahvasti laadullista tutkimusta. Tuomi ja Sarajärvi (2009: 100) kuvailevat, että sisällönanalyyssissa tutkimuksen tekijän on itse tuotettava analyysinsä viisautta, ja metodiin kuuluu, että tutkija löytää aineistosta teemoja oman ymmärryksensä avulla. Siksi huomautan, että aineiston tiivistäminen ja luokittelu ovat itseni tämän aineiston perusteella tekemiä, ja saman tai laajemman aineiston voisi klusteroida myös eri tavoin. Tiedostan myös, että joidenkin alaluokkien, esimerkiksi muiden ihmisten huomioiden ja muiden ihmisten kuviteltujen tai mahdollisten huomioiden väliset erot ovat tulkinnanvaraisia.

2.1.1. Paikan vaikutus

Kun Annilta kysytään kielistä, joita hän ei käytä tietyissä tilanteissa, hän mainitsee ensimmäisenä sen, että on tilanteita, joissa hän haluaisi puhua puolisolleen suomea sen vuoksi, että he ovat jossakin tietyssä paikassa (esimerkki 1).

Esimerkki 1

<A:> <eh> no- no mulla tulee tästä ainaki mieleen ((nauraen)) että mulla on monesti <0.5> jos mä niinu puhu Mahfuzin kanssa? <0.5> jos mä oon vaikka niinku <0.9> <nh> no **riippuu missä mä oon. niinku oonks mä bussissa tai jossai,** <.hhh> joskus on semmosia tilanteita että **mä haluaisin vaa puhua suomea?** <0.3> sillee niinku <.hhh> **puhelimessa vaikka pihalla.** Mahfuzille?

Anni toteaa, että kielivalinta riippuu siitä, missä hän on, ja kertoo esimerkkipaikoiksi tällaisiin tilanteisiin pihan tai bussin, jotka molemmat ovat julkisia paikkoja. Näissä tilanteissa hän kuvailee haluavansa puhua puolisolleen suomea siitä huolimatta, ettei se ole yleisesti käytössä heidän välisenä kielenään. Tämä on yksi niistä ilmauksista, joiden alaluokaksi määrittelin paikan vaikutuksen. Tilanteissa julkinen paikka ja sitä kautta

ulkopuoliset ihmiset siis määrittelevät enemmän kielivalintaa kuin henkilö, jonka kanssa kieltä käytetään. Tilannetta voidaan tarkastella Erving Goffmanin (1981: 137) osallistumiskehikon käsitteen näkökulmasta. Osallistumiskehikolla tarkoitetaan kaikkia keskusteluhetkellä koolla olevia ihmisiä, joihin kuuluvat keskustelun ratifioitujen osallistujien lisäksi laajempi joukko, joka kuulee keskustelun. Vaikka julkisella paikalla olevat toisilleen tuntemattomat ihmiset eivät täysin vastaa Goffmanin esimerkkiä sosiaalista koontumista, voivat ihmiset esimerkiksi julkisissa liikennevälineissä olla väistämättä kuuloetäisyydellä toisten keskustelusta, ja siten teoriaa voi mielestäni soveltaa myös tällaisiin tilanteisiin.

Anni mainitsee esimerkkitilanteena myös puhelimesta puhumisen pihalla. Tämä on myös osallistumiskehikon käsitteen näkökulmasta mielenkiintoinen, koska lähistöllä olevat ihmiset kuuluvat mielestäni tällaisessakin tilanteessa jossain määrin osallistumiskehikkoon, vaikka he eivät näe ja kuule keskustelun toista osapuolta. Ehkä Anni mainitsee tilanteen esimerkkinä siksi, että näissä tilanteissa osallistumiskehikon kuulijat kuulevat keskustelussa vain hänen natiivikielisen puheensa.

Myös Ulla kertoo, että tietyillä julkisilla paikoilla he käyttävät puolisonsa kanssa mieluiten suomea.

Esimerkki 2

<U:> sama et mitä- mitä ei puhu. <.hhh> just et ei- **mei taas välttämättä ei sitte**
<0.3> **puhuttais englantia just jossai täydes bussissa, tai jossai semmost ettei saa**
semmosii <.hhh>

<A:> <mh>?

<U:> <ehh>, niinku katseita. et eh

<A:> ().

<U:> **mielummin puhuttais suomea.**

Esimerkkipaikkana Ulla mainitsee täyden bussin. Tällä esimerkillä hän haluaa todennäköisesti kuvata tilannetta, jossa julkisessa tilassa on suhteellisen paljon tuntemattomia ihmisiä melko lähellä toisiaan. Täydessä bussissa ihmiset voivat helposti kuulla myös muuta kuin itselleen kohdennettua puhetta. Sekä Annin että Ullan vastaukset sisältävät pelkistettyjä ilmauksia, jotka olen luokitellut paikan vaikutuksen alaluokkaan. Muita mainittuja paikkoja ovat esimerkiksi ”kaupungilla” tai ”junassa”. Kaikkia mainittuja paikkoja siis yhdistää se, että ne ovat julkisia paikkoja, joissa läsnä on muita, tuntemattomia

ihmisiä. Tulkitsen siis niin, että paikan vaikutuksen alaluokka liittyykin aineistossani kokonaan paikkaa enemmän paikassa oleviin ihmisiin, jotka voivat kuulla keskustelua tai keskustelukieltä.

2.1.2. Muiden ihmisten huomioid

Ulla mainitsee kielivalinnan syyksi sen, ettei saisi ympärillä olevilta ihmisiltä katseita. Suomen kieli siis kiinnittää Ullan näkemyksen mukaan vähemmän muiden ihmisten huomiota kuin englannin kieli. Lisäksi Ulla korostaa ilmeillään katseiden olevan negatiivinen tai ei-toivottu asia. Ympäröivien ihmisten tekemistä huomioista muodostuukin toinen alaluokka. Tähän alaluokkaan kuuluvat muiden ihmisten katseet ja katsominen tai huomion kiinnittäminen [muissa ihmisissä]. Olen siis lukenut tähän alaluokkaan sellaiset ulkopuolisten ihmisten Annin ja Ullan puhumaan kieleen kohdistamat reaktiot, jotka he ovat voineet itse havaita tai joita pitävät jokseenkin varmoina.

2.1.3. Muiden ihmisten mahdolliset tai kuvitellut huomioid

Muiden ihmisten huomioiden alaluokan lisäksi muodostin sille läheisen alaluokan, joka on muiden ihmisten mahdolliset tai kuvitellut huomioid. Tähän luokkaan olen lukenut mukaan sellaiset pelkistetyt ilmaukset, joissa Anni tai Ulla ajattelevat ympäröivien ihmisten mahdollisesti ajattelevan jotain heidän käyttämästään kielestä tai kiinnittävän siihen huomiota. Seuraavassa esimerkissä Anni miettii, mitä tuntematon, mahdollisesti arabiankielinen bussimatkustaja ajattelee hänen puhumastaan arabiaa tai koodinvaihdosta arabian ja englannin välillä.

Esimerkki 3

<A:> *mut sitte <0.4> jos on vaikka se- no semmoset tilanteet on monesti et jos niinku vaikka <.hhh> jossa suht pienessä niinku vaikka jossai bussissa on just joku mä nään että toi on varmaan arabi?*

<U:> *joo,*

<A:> *<.hhh> sitten ku meidän se kieli on? niinku <ngh> pääosin arabiaa, mut siinä on vähän enkkua ja en mä oo siinä niin niinku täydellinen?*

<U:> *nii.*

<A:> <.hhhh> *ni sit mulla monesti tulee semmonen et (.) nyt mä niinku yritän oikein kaikki englannin k- niinku että- puhu- yritän puhua englantia vaa sillee <mh> <.hhhh> ettei*
 <U:> *joo.*
 <A:> *se niinku (.) kuuntelis että miten tuoki tota arabiaa*
 <U:> <.hhhhh>
 <A:> *vääntää? ((nauraa))*

Esimerkistä ei käy ilmi, että läsnä oleva esimerkinomainen tuntematon ihminen ilmaisisi huomionsa kiinnittymistä Annin käyttämään kieleen esimerkiksi katseilla. Annin oletus huomion kiinnittymisestä liittyikin Annin tulkintaan siitä, että kyseessä on henkilö, joka ymmärtää arabiaa. Koska Anni ei kuitenkaan tiedä tätä varmaksi, on kyse mahdollisesta tai kuvitellusta huomiosta.

2.1.4. Oma toiminta

Myös aineistoesimerkistä 3 nähdään, että monet pelkistettyjen ilmausten luomat alaluokat kuuluvat usein kiinteästi yhteen. Tässä esimerkissä sivutaan kolmea alaluokkaa: paikan vaikutusta, muiden ihmisten kuviteltuja huomioita ja omaa toimintaa. Usein alaluokkien välillä on yhteyksiä, kuten tässä, kun julkinen paikka ja siellä oleva henkilö vaikuttavat Annin toimintaan. Koska paikalla on mahdollisesti arabian natiivipuhuja, Anni yrittää tietoisesti puhua englantia, jotta tämä läsnä oleva tuntematon henkilö ei ajattelisi hänen kielenkäyttöään arvottavasti.

2.1.5. Omat tunteet

Omien tunteiden alaluokkaan olen luokitellut pelkistetyt ilmaukset, joissa mainitaan onnellisuus, jonkin asian haluaminen tai jostakin tuleva olo (ks. Liite 1). Omiin tunteisiin liittyviä pelkistettyjä ilmauksia on myös esimerkeissä 1 ja 4 (luku 2.1.6.). Koska klusterointi ei kuitenkaan ole aukotonta, voivat tunteet liittyä keskeisesti myös muihin pelkistettyihin ilmauksiin. Esimerkkiin 3 liittyy yksi luokittelemattomista pelkistetyistä ilmauksista: oman kielitaidon epätäydellisyys. Vaikka Anni ei tässä esimerkissä käytä omiin

tunteisiinsa viittaavia ilmauksia, tulkitseen Annin toimintaa niin, että oman kielitaidon riittämättömyys aiheuttaa jonkinlaista häpeää.

Annin tavoin myös monet muut kielenoppijat kokevat pelon tai häpeän tunteita, jotka liittyvät oman kielitaidon riittämättömyyden kokemukseen. Esimerkiksi Mia Scotsonin artikkelissa Suomen kielen käyttämiseen liittyvät tunteet, käsitykset ja toimijuus (2019) tutkittavat kokevat puhetilanteissa pelkoa virheiden tekemisestä ja ajattelevat olevansa puhuessaan muiden arvioinnin kohteena. Oppija itse saattaa pitää oppijan kieltä ”huonona” kielimuotona, jonka puhuja voi kuulostaa tyhmältä. (Scotson 2019: 116–117.) Myös Annin tapauksessa epävarmuus omasta kielitaidosta näyttää vaikuttavan siihen, mitä hän ajattelee muiden ihmisten hänestä ajattelevan.

2.1.6. Alaluokkien välisiä yhteyksiä ja taustatekijöitä

Seuraavassa esimerkissä 4 yhdistyvät kaikki viisi alaluokkaa. Annin kertomuksen kehyksenä on jälleen julkinen paikka, jossa muut ihmiset tekevät huomioita Annista katseilla, ja lisäksi Anni kuvittelee katseiden perusteella, mitä muut ihmiset ajattelevat hänestä tai hänen puhumastaan kielestä. Nämä muiden ihmisten todetut ja kuvitellut huomiot saavat Annissa aikaan tunteita, jotka johtavat toimintaan, tässä tapauksessa äänenvoimakkuuden nostamiseen.

Esimerkki 4

<A:> <.hhhh> tai mitä fiiliksiä sullollu siitä et jossä oot vaikka lapsen kanssa? (.) kahestaan kaupungilla, (.) <.hh> et sä sitte puhut sille vaan suomea. <0.3> <.hhh> et onks sulla niinku semmo- että sä **haluat sillee et kaikki kuulee** <.hhhh> et sä nyt tietenkään <hhhhh> huua et () ((nauraen)) minä osaan suomea, puhun lapselleni suomea mutta, <.hhhh> kyl mulla on tullu monesti niinku semmone, <.hhhh> **ku ihmiset kattoo, <0.7> <tsk> varsinki [tutkittavan asuinkaupungissa] katto enemmän?**

<U:> nii.

<A:> <.hhhh> ni, kyl mä olen ni- niinku **tuli semmonen olo** että no. mitä ne kuvittelee että, **kuvitteliko ne että mä puhusin <0.2> mun lapselle jottai muuta? (.) ku suomea, <.hhhh>**

<U:> nii.

<A:> ja **ajattelleekohan ne nyt että- että oikeesti mun äidinkieli** ((nauraen)) **on joku muu mut mä nyt tässä esitän suomalaista** ((nauraen))

Esimerkissä Anni ilmaisee omia tunteitaan kertoessaan, että haluaa ihmisten kaupungilla kuulevan, että hän puhuu lapselleen suomea. Ympäristö vaikuttaa siis Annin omaan toimintaan muutoinkin kuin kielivalinnan suhteen, tässä tapauksessa hän alkaa tietoisesti puhumaan vähän kovemmalla äänenvoimakkuudella. Tähän liittyy Annin oletuksia siitä, että tuntemattomat ihmiset saattavat olettaa hänen puhuvan lapselleen jotain muuta kieltä kuin suomea, tai peräti esittävän suomalaista. Tästä voidaan päätellä, että kaikki Annin kohtaamat muiden ihmisen huomioid eivät liity huomiota herättävään kieleen, vaan myös ulkoisiin seikkoihin. Myös Ulla viittaa tähän aiemmin keskustelussa (esimerkki 5).

Esimerkki 5

<U:> *et niinku aattelee et <0.5> ettei heti niinku kiinnitä sitä huomioo*

<A:> *<hhh>*

<U:> *että noi on?*

<A:> *joo.*

<U:> *<.hhhh> vaikka niinku ulkonäöst- näöstä nyt näkee muutenkin,*

<A:> *<mh>.*

<U:> *mutta <.hhhhh>*

<A:> *nii nii.*

Ulla jättää siis sanomatta tarkalleen, mihin muut ihmiset kiinnittävät huomiota tai milaiseen lokeroon heidät luokitellaan. Hän tuo kuitenkin ilmi, että tämän piirteen näkee kuitenkin ulkonäöstäkin. Ulkonäöllä uskon hänen viittaavan joko ulkomaalaistaustaisen puolisonsa ulkonäköön tai omaan pukeutumiseensa ja huivin käyttöön. Myös Ulla tunnistaa joskus puhuvansa hieman kovemmalla äänellä suomea lapselleen, jotta osoittaisi ympäröiville ihmisille olevansa suomalainen. Tässäkin oletuksen siitä, ettei Ulla välttämättä olisi suomalainen, päättelen liittyvän ulkonäköön.

Islaminuskoon kääntyneet suomalaisnaiset saavat Suomessa monenlaisia ja hyvin voimakkaitakin reaktioita pukeutumisestaan aina kannustuksesta päälle sylkemiseen tai selittämättömään raivoon. Naiset kertovat saaneensa myös paheksuvia katseita, samaan tapaan kuin Anni ja Ulla mainitsevat ympärillä olevien ihmisten katseet. (Palonen 1999: 187–188.) Myös Heidi Niemelä havaitsi pro gradu -tutkielmassaan, (2016: 51) että tutkimusasetelmassa maahanmuuttajien puhumaa suomea arvioineet miesinformantit suhtautuivat negatiivisesti maahanmuuttajiin, jotka ovat pukeutuneet pään peittävään huiviin.

Annin ja Ullan vastaukset keskustelun kysymykseen ”Mitä osaamiasi kieliä ET käytä jonkun henkilön kanssa tai jossakin tilanteessa? Miksi?” liittyvät siis ennen kaikkea paikan eli ympäröivien ihmisten vaikutukseen puhuttavan kielen valinnassa, muiden ihmisten tekemiin huomioihin kielestä tai muista seikoista, Annin ja Ullan olettamiin muiden ihmisten huomioihin tai ajatuksiin, Annin ja Ullan kokemuksiin tunteisiin näissä tilanteissa ja heidän omaan, tietoiseen toimintaansa tilanteissa. Lisäksi mainitaan kolme asiaa, jotka eivät kuulu selkeästi näihin alaluokkiin: ympärillä olevat suomalaiset ihmiset, oman kielitaidon ajateltu epätäydellisyys, sekä se, etteivät ympärillä olevat ihmiset ymmärrä käytettyä kieltä. Ympärillä olevat suomalaiset ihmiset -maininnassa on kyse kuitenkin samankaltaisista asioista kuin paikan vaikutuksen alaluokassa, ja sekin liittyy osallistumiskehikkoon. Maininta siitä, etteivät ympärillä olevat ihmiset ymmärrä käytettyä kieltä poikkeaa muista pelkistetyistä ilmauksista, sillä se esiintyy keskustelussa positiivisena syynä puhua vierasta kieltä eli mahdollisuutena käyttää niin sanottua salakieltä puolison kanssa myös julkisilla paikoilla.

2.2. Kielivalintojen ilmentämät kieli-ideologiat

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi etenee alaluokkien muodostamisen jälkeen yläluokkien muodostamiseen alaluokkia yhdistelemällä (Tuomi & Sarajärvi 2009: 109–113). Aineistosta muodostamani viisi alaluokkaa: paikan vaikutus, muiden ihmisten huomiot, muiden ihmisten kuvitellut tai mahdolliset huomiot, oma toiminta sekä omat tunteet olen yhdistänyt kahdeksi yläluokaksi (taulukko 1). Paikan vaikutus, muiden ihmisten huomiot sekä muiden ihmisten kuvitellut tai mahdolliset huomiot muodostavat yläluokan ympäristö ja sen reaktiot. Alaluokat oma toiminta sekä omat tunteet muodostavat yläluokan omat reaktiot. Jako ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, sillä esimerkiksi muiden ihmisten kuviteltuja tai mahdollisia huomioita voidaan jossain määrin pitää tutkittavan omina reaktioina. Nämä kaksi yläluokkaa ovat aineistossa kiinteässä yhteydessä toisiinsa. Ympäristö ja sen reaktiot ovat aineistossa yleensä niitä, jotka herättävät tutkittavissa tunnereaktioita tai toimintaa.

TAULUKKO 1

Alaluokat	Yläluokka
paikan vaikutus muiden ihmisten huomiot muiden ihmisten kuvitellut tai mahdolliset huomiot	ympäristö ja sen reaktiot
oma toiminta omat tunteet	omat reaktiot

Analyysiluvussa 2.1. olen keskittynyt tutkimuskysymykseeni 2, jossa erittelen kielivalintoihin vaikuttavia tekijöitä. Tässä analyysiluvussa 2.2 keskityn tutkimuskysymyksiini 1 ja 3, mitä kielivalintoja tutkittavat eivät tietyissä tilanteissa käytä sekä miten nämä valinnat heijastelevat kieli-ideologioita.

Tarkastelemassani aineistokatkelmassa mainitaan kielistä suomi, englantia ja arabia. Toisinaan tutkittavat vastaavat kysymykseen siitä, mitä kieliä eivät käytä tietyissä tilanteissa kertomalla kielistä, joita käyttävät. Tulkitsen nämä poikkeamina henkilöiden normaaleista kielivalinnoista. Anni kertoo haluavansa tietyissä tilanteissa käyttää suomea puolisonsa kanssa, jonka tulkitsen valinnaksi olla käyttämättä arabiaa, jota he Annin kertoman mukaan normaalisti käyttävät yhteisenä kotikielenään. Suomen valinta keskustelukieleksi puolison kanssa on merkittävä, koska Annin mukaan he eivät sitä normaalisti juuri käytä puolison kielitaidon vuoksi. Yhtenä tapauksena Anni myös mainitsee tilanteen, jossa paikalla on mahdollisesti tuntematon arabiankielinen henkilö ja jossa Anni puhuu mieluummin englantia, jonka tulkitsen jälleen valinnaksi olla puhumatta arabiaa. Lisäksi Anni mainitsee olevansa joskus onnellinen mahdollisuudesta puhua arabiaa, jota muut eivät ymmärrä, ja käyttää siten salakieltä puolisonsa kanssa. Näissä tilanteissa arabia vertautuu todennäköisesti suomeen ja kenties myös englanttiin, joita Suomessa ymmärretään enemmän kuin arabiaa.

Ulla vertaa julkisilla paikoilla tehtävissä kielivalinnoissa keskenään suomea ja englantia, ja sanoo, etteivät he puolisonsa kanssa käyttäisi tilanteissa englantia, vaan mieluummin suomea. Ulla on kertonut käyttävänsä puolisonsa kanssa yleensä sekä englantia että suomea, joista englantia käytetään usein tärkeimpien asioiden keskusteluun. Kuitenkin tilanteessa, jossa ympärillä on suomalaisia, Ulla valitsee kieleksi mieluummin suomen, jotta välttäisi ihmisten katseita.

Lisäksi molemmat pohtivat korostavansa joskus suomen kielen puhumista lapselleen julkisilla paikoilla puheen äänenvoimakkuutta nostamalla. Anni ja Ulla käyttävät molemmat suomea lastensa kanssa myös kotona, mutta julkisilla paikoilla he haluavat toisinaan osoittaa suomen kielen käytön ja suomalaisuuden myös muille ympärillä oleville ihmisille. Anni kertoo, että ihmisten katseiden vuoksi hän on miettinyt, kuvitellaanko hänen puhuvan lapselleen muuta kieltä kuin suomea, tai kuvitellaanko hänen jopa esittävän suomalaista ja suomea äidinkielenään puhuvaa. Anni siis tuntee, että ihmiset kyseenalaistavat hänen suomalaisuuttaan erityisesti, jos eivät kuule hänen puhuvan suomea lapselleen, mutta mahdollisesti silloinkin, kun kuulevat puheen.

Ympäristön negatiivisten reaktioiden vuoksi tai niitä välttääkseen Anni ja Ulla siis valitsevat tietyissä tilanteissa käyttävänsä suomea, vaikkei se olisi puheukumppanin kanssa tyyppillisin kieli, tai tietoisesti korostavat suomen kielen puhumistaan tilanteissa, joissa muutoinkin puhuisivat suomea. Muihin kieliin kuten englantiin tai arabiaan liittyy ihmisten huomion kiinnittäminen ja katseiden saaminen. Kielivalinnat ovat kuitenkin tilannekohtaisia, josta kertoo esimerkki arabian käyttämisestä tarkoituksellisesti kielenä, jota ympärillä olevat ihmiset eivät ymmärrä.

Kielihierarkiassa eli kielille muodostuneessa arvojärjestelmässä ylintä paikkaa pitää tyyppillisesti enemmistön kieli, kuten Suomessa suomen kieli. Toisena hierarkiassa nähdään usein kansainvälisiksi mielletyt kielet, kuten englanti, joiden jälkeen tulevat kielet, joilla on maantieteellisesti tai historiallisesti suuri merkitys. Hierarkian viimeisenä ovat useimmiten vähemmistökielet. (Pietikäinen 2010: 12). Samankaltaista arvojärjestystä heijastelevat Annin ja Ullan kokemat ympäristön reaktiot ja odotukset heidän puhumistaan kielistä. Molemmat kertovat usein julkisilla paikoilla tilanteissa, joissa on suomalaisia ympärillä puhuvansa mieluummin suomea kuin arabiaa tai englantia. Kokemusta vieraiden kielten käyttämisen aiheuttamasta huomiosta ja negatiivisista katseista vaikuttaa voimistavan huomio siitä, että tutkittavat saavat jo muutenkin, ilmeisesti ulkonäköön liittyviä, katseita ja huomiota. Tutkittavien kokemuksista heijastuu kielihierarkia, jossa suomi on hierarkian ylin kieli, ja englanti ja arabia ovat sen alapuolella.

Annin esiin nostama huomio suomenkielisyyden korostamisesta tilanteissa, jossa puhuu suomea lapselleen julkisilla paikoilla, heijastelee myös kiinnostavia oletuksia ja ideologioita kielistä. Molemmat tutkittavat näyttävät pitävän jossain määrin tärkeänä sitä, että ympäröivät ihmiset huomaavat heidän osaavan suomea ja olevan suomalaisia. Tämäkin liittyy kiinteästi ihmisten reaktioihin. Ullan kertomasta käy ilmi, että suomen puhuminen kovempaan ääneen saattaa tulla reaktiona siihen, että ihmiset katsovat ja kiinnittävät häneen huomiota. Suomen kieli ja suomalaisuus näyttävät siis kuuluvan tutkittavien käsityksissä selkeästi yhteen, ja ympäristön reaktiot välittävät viestiä, jossa heitä ei ulkonäkönsä tai pukeutumisensa perusteella oleteta suomenkieliseksi tai suomalaisiksi. Suomalaisuuden korostaminen näissä tilanteissa antaa vaikutelman siitä, että suomalaisiin ympäristö ei ehkä suhtaudu niin negatiivisesti.

Annin pohdinnoissa ympäristö vaikuttaa näkevän ulkoisten seikkojen ja kielen välillä jopa niin suurta ristiriitaa, että Anni arvelee hänen suomalaisuuttaan ja suomenkielisyyttään kyseenalaistettavan siitäkin huolimatta, että hän puhuu suomea kovemmalla äänellä. Myös Anni mainitsee hänen oletustensa ympäröivien ihmisten ajatuksista perustuvan ihmisten häneen kohdistamiin katseisiin. Annin kokemukset voisivat antaa viitteitä siitä, että ympäristöllä on olemassa uskomus siitä, miltä näyttävä tai miten pukeutuva ihminen voi puhua suomea äidinkielenään.

3. PÄÄTÄNTÖ

Olen tässä s2-aineopintojen tutkielmassa tutkinut sisällönanalyysin keinoin kahden suomalaisen maahanmuuttajan puolison keskustelun ilmentämiä kieli-ideologioita. Tutkielmani aineistona olen käyttänyt Oulun yliopiston Kikosa-kokoelmaan kuuluvaa Oulun yliopiston Kielellinen ja ei-kielellinen vuorovaikutus monikulttuurisessa arjessa -hankkeeseen kerättyä videoitua ja litteroitua keskusteluaineistoa. Keskustelun osanottajina on kaksi aineistonkeräyshetkellä Suomessa asuvaa suomalaisnaista, joilla molemmilla on arabiankielinen maahanmuuttajapuoliso ja pieni lapsi. Olen käyttänyt tutkielman aineistona keskustelun osaa, jossa tutkittavat keskustelevat kysymyksestä ”Mitä osaamiasi kieliä ET käytä jonkun henkilön kanssa tai jossakin tilanteessa? Miksi?”. Tutkimuskysymyksinäni ovat olleet mitä osaamiansa kieliä tutkittavat eivät käytä tietyissä tilanteissa, mitkä tekijät vaikuttavat näihin kielivalintoihin ja millaisia kieli-ideologioita nämä valinnat ilmentävät.

Olen käyttänyt tutkielmani metodina aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Olen luokitellut tutkittavien vastaukset pelkistetyiksi ilmauksiksi, jotka muodostavat viisi alaluokkaa (ks. Liite 1): paikan vaikutus, muiden ihmisten huomiot, muiden ihmisten kuvitellut tai mahdolliset huomiot, oma toiminta sekä omat tunteet. Nämä alaluokat jaoin kahteen yläluokkaan: ympäristö ja sen reaktiot sekä omat reaktiot.

Tutkittavien kielivalinnat ja niihin vaikuttavat ympäröivien ihmisten reaktiot näyttävät noudattelevan tyypillistä kielihierarkiaa, jossa arvojärjestelmän ylimpänä on enemmistön kieli eli suomi, jota tutkittavat käyttävät tietyissä tilanteissa mieluummin kuin vaikka englantia tai arabiaa. Mainitut tilanteet tapahtuivat julkisilla paikoilla, joissa läsnä on muitakin kuulijoita kuin keskustelun varsinainen kohde. Kielivalintoihin liittyi siis mainitut viisi alaluokkaa eli paikka, jossa kieltä käytettiin ja jossa läsnä on muita ihmisiä, läsnä olevien muiden ihmisten reaktiot kuten katseet sekä tutkittavien oletamat tai kuvitellut läsnäolijoiden reaktiot, tutkittavien omat tunteet sekä tutkittavien tietoinen toiminta. Ympäristö ja sen reaktiot olivat usein kiinteässä yhteydessä omiin reaktioihin, esimerkiksi niin, että julkisella paikalla läsnäolevien ihmisten katseet aiheuttavat tutkittaville

tunteita, jotka johtavat toimintaan, kuten tiettyyn kielivalintaan tai sen korostamiseen äänenvoimakkuutta nostamalla.

Tutkittavien kertomuksissa vieraiden kielten puhumisen herättämä negatiivinen huomio viestii ideologiasta, jossa suomi on Suomessa vieraita kieliä hyväksytympi tai neutraalimpi kieli. Toisaalta tutkittavien kertomuksista käy ilmi heidän herättävän huomiota ja saavan katseita välillä myös käytetystä kielestä riippumatta, jolloin tutkittavat toisinaan haluavat korostaa suomalaisuuttaan käyttämällä suomea kuuluvalla äänellä. Toinen tutkittavista jopa epäilee, ettei häntä välttämättä aina pidetä äidinkielenä suomen puhujana tai oikeana suomalaisena. Suomen kieli ja suomalaisuus kytkeytyvät tässä ideologiassa siis selkeästi yhteen, mutta lisäksi kertomus heijastelee uskomuksia siitä, millainen tai miten pukeutuva henkilö voi olla äidinkielen suomen puhuja.

Hypoteesini oli, että kielivalinnat heijastelevat kieli-ideoita. Mielestäni tutkittavien kertomukset ilmentävät ympäristöön ja suomalaiseen yhteiskuntaan sisältyviä kieli-ideoita, odotuksia ja uskomuksia. Jatkotutkimus voisi selvittää asiaa laajemman aineiston avulla. Kielellinen ja ei-kielellinen vuorovaikutus monikulttuurisessa arjessa - hankkeeseen kerätystä aineistosta voitaisiin selvittää, ilmentävätkö myös muiden monikulttuurista arkea Suomessa elävien henkilöiden haastattelut samankaltaisia kieli-ideoita. Aineistoni kapeuden vuoksi tuloksiani ei voida pitää kovin kattavina, mutta jatkotutkimus antaa toivottavasti aiheesta lisää tietoa.

Lähteet

Aineisto: Oulun yliopiston Kikosa-kokoelmasta <https://kata.csc.fi/dataset/urn-nbn-fi-csc-kata20190315143842296567>

GOFFMAN, ERVING 1981: *Forms of talk*. Oxford: Basil Blackwell Publisher.

LEHTO, LIISA-MARIA 2018: *Korpusavusteinen diskurssianalyysi japaninsuomalaisten kielipuheesta*. Oulu: Oulun yliopisto. <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789526219097.pdf>

MONONEN, KAARINA – STRASZER, BOGLÁRKA 2017: Monikieliset ikääntyvät ihmiset ja monimuotoiset kielen repertuaarit: miten kielivalintoja ja suhdetta kieliin kuvataan kielellistä elämäkertaa valaisevassa haastattelussa? Latomaa S., N. Lilja & E. Luukka (toim.) 2017. *Kielitietoisuus eriarvoistuvassa yhteiskunnassa – Language awareness in an increasingly unequal society*. s. 133–160. AFinLAN vuosikirja 2017. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja n:o 75. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLa.

MÄNTYNEN, ANNE – HALONEN, MIA – PIETIKÄINEN, SARI – SOLIN, ANNA 2012: Kieli-ideologioiden teoriaa ja käytäntöä. *Virittäjä* 3/2012 s. 325–348. <https://journal.fi/virittaja/article/view/6815/5671>

NIEMELÄ, HEIDI 2016: *Oululaisopiskelijoiden asenteet maahanmuuttajien puhumaa suomea kohtaan*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto. <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201603111309.pdf>

PALONEN, TIINA 1999: Suomalaisen musliminaisten pukeutuminen. Tuula Sakaranaho ja Heikki Pesonen (toim.) *Muslimit Suomessa*. s. 179–192. Helsinki: Yliopistopaino

PIETIKÄINEN, SARI 2010: Mitä kaikkea monikielisyys tarkoittaa? Kokemuksia pohjoisen kielellisestä monimuotoisuudesta. Suvi Stolt, Matti Lehtihalmes, Sirpa Tarvainen & Kaisa Launonen (toim.) *Suomalainen monikielisyys ja sen haasteet* s. 8–20. Puheen ja kielen tutkimuksen yhdistyksen julkaisuja. Helsinki.

PITKÄNEN, VILLE – SAUKKONEN, PASI – WESTINEN, JUSSI 2019: *Ollako vai eikö olla? Tutkimus viiden kieliryhmän kiinnittymisestä Suomeen*. Helsinki: e2 Tutkimus.

SCOTSON, MIA 2019: Suomen kielen käyttämiseen liittyvät tunteet, käsitykset ja toimijuus. *Apples : Journal of Applied Language Studies*, 13 (3), 107-129.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/66384/suomen-kielen-kayttamiseen-liittyvat.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- SILVERSTEIN, MICHAEL 1979: Language structure and linguistic ideology. – Paul R. Cline, William F. Hanks & Carol L. Hofbauer (toim.), *The elements. A parasession on linguistic units and levels* s. 193–247. Chicago: Chicago Linguistic Society.
- TERVOLA, MAIJA 2019: *Maahanmuuttajalääkärien suomen kielen taito ja kielitaitotarpeet. Erityisalan kielitaidon näkökulma lääkärin työhön*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- TUOMI, JOUNI – SARAJÄRVI, ANNELI 2009: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- VAATTOVAARA, JOHANNA – POUTIAINEN, SAILA 2017: Kieli-ideologiat kierrätyksessä: tapaustutkimus ”lässytys”-uutisen kommenttiketjusta osana uutisprosessia. Latomaa S., N. Lilja & E. Luukka (toim.) 2017. *Kielitietoisuus eriarvoistuvassa yhteiskunnassa – Language awareness in an increasingly unequal society*. s. 133–160. AFinLAN vuosikirja 2017. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja n:o 75. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLa.

LIITE 1. Klusterointia.

Siniset alkuperäisilmaukset ovat Annin ja **oranssit** Ullan lausumia.

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
> no riippuu missä mää oon. niinku oonks mä bussissa tai jossai, <.hhhh> joskus on semmosia tilanteita että mä haluaisin vaa puhua suomea? <0.3> sillee niinku <.hhh> puhelimesta vaikka pihalla. Mahfuzille?	kielivalinta riippuu paikasta	paikan vaikutus
	bussissa oleminen	paikan vaikutus
	puhelimesta puhuminen pihalla	paikan vaikutus
	halu puhua suomea	omat tunteet
mut joskus on niinku nii onnellinen että hah? mulla on tämmönen salakieli, tää tyyppi tässä ei ymmärrä mitä mää niinku? <0.8> <tsk> puhun <.hhhh> mun miehelle? mut	onnellisuuden tunne	omat tunteet
	salakielen käyttäminen	oma toiminta
	muut ihmiset eivät ymmärrä käytettyä kieltä	(luokittelematon)
jos niinku vaikka <.hhhh> jossa suht pienessä niinku vaikka jossai bussissa on just joku mää nään että toi on varmaan arabi?	pienessä tilassa, esimerkiksi bussissa on joku, joka näyttää arabilta	paikan vaikutus
.hhhh> sitten ku meidän se kieli on? niinku <ngh> pääosin arabiaa, mut siinä on vähän enkkua ja en mää oo siinä niin niinku täydellinen?	oman kielitaidon epätäydellisyys	(luokittelematon)
<.hhhh> ni sit mulla monesti tulee semmonen et (.) nyt mä niinku yritän oikein kaikki englannin k- niinku että- puhu- yritän puhua englantia vaa sillee <mh> <.hhhh> ettei se niinku (.) kuuntelis että miten tuoki tota arabiaa vääntää? ((nauraa))	yrittää puhua englantia	oma toiminta
	tuntematon (natiivi) ihmisen saattaa kuunnella kieltä (kielitaidon perusteella) arvottavasti	muiden ihmisten mahdolliset tai kuvitellut huomiot
just et ei- mei taas välttämättä ei sitte <0.3> puhuttais englantia just jossai täydes bussissa, tai jossai semmost ettei saa semmosii <.hhhh>	täydessä bussissa	paikan vaikutus

<p><ehhh>, niinku katseita. et eh</p> <p>mielummin puhuttais suomea.</p> <p>sillon ku on</p> <p>niinku suomalaisii</p> <p>ympärillä.</p>		
	muiden ihmisten katseet	muiden ihmisten huomiot
	puhuvat mieluummin suomea	oma toiminta
	ympärillä on suomalaisia	(luokittelematon)
et niinku aattelee et <0.5> ettei heti niinku kiinnitä sitä huomioo	huomion herättäminen	muiden ihmisten huomiot
<.hhhh> tai mitä fiiliksiä sullollu siitä et jossä oot vaikka lapsen kanssa? (.) kahestaa kaupungilla, (.) <.hh> et sä sitte puhut sille vaan suomea. <0.3> <.hhh> et onks sulla niinku semmo- että sä haluat sillee et kaikki kuulee <.hhhh> et sä nyt tietenkään <hhhhh> huua et () ((nauraen)) minä osaan suomea, puhun lapselleni suomea mutta, <.hhhh> kyl mulla on tullu monesti niinku semmone, <.hhhh> ku ihmiset kattoo, <0.7> <tsk> varsinki [tutkittavan asuin-kaupungissa] katto enemmän?	kaupungilla oleminen	paikan vaikutus
	haluaa, että kaikki ihmiset kuulevat	omat tunteet
	ihmiset katsovat	muiden ihmisten huomiot
	varsinkin [tutkittavan asuin-kaupungissa] (ihmiset katsovat)	paikan vaikutus
hhhh> ni, kyl mää olen ni- niinku tuli semmonen olo että no. mitä ne kuvittelee että, kuvitteliko ne että mä puhusin <0.2> mun lapselle jottai muuta? (.) ku suomea, <.hhhh>	tulee tietynlainen olo/tunne	omat tunteet
	mieltii, kuvittelevatko ihmiset, että puhuisi lapselle jotain muuta kuin suomea	muiden ihmisten mahdolliset tai kuvitellut huomiot
ja ajattelleekohan ne nyt että- että oikeesti mun äidinkieli ((naurahtaen)) on joku muu mut mä nyt tässä esitän suomalaista ((nauraen))	mieltii, ajattelevatko ihmiset jotain hänen äidinkielestään ja aitoudesta	muiden ihmisten mahdolliset tai kuvitellut huomiot
ehkä jonkin verran (.) on semmosta, <0.3> <.hhhh> ehkä nyt ku sä mainitsit ni ehkä	puhuu kovemmalla äänellä suomea	oma toiminta

<p>joo, <0.6> <ö> saattanu olla vähä just semmosta että, <1.0> <tsk> et puhuu <uh> vähän ehkä kovemmalla äänellä sitä suomee et osottaa just</p> <p>että on suomalainen,</p> <p>jossai junassa</p> <p>tai jossain tai?</p>	<p>osoittaakseen olevansa suomalainen</p>	<p>+ muiden ihmisten mahdolliset tai kuvitellut huomiot</p>
	<p>junassa</p>	<p>paikan vaikutus</p>
<p>junassa tai jossai jos ihmiset kattoo ni sit rupee puhuu sitä <0.6> suomee,</p>	<p>jos ihmiset katsovat, alkaa puhua suomea [kovemmalla äänellä?]</p>	<p>muiden ihmisten huomiot oma toiminta</p>